

Rzecz jasna, osobnicy tacy oświadczają zgodnie z prawdą, że są piśmienni.

Przedstawione w tabeli liczby sygnalizują tylko problem i pozwalają sformułować powyższe hipotezy. Wobec tego, że chodzi o problem tak zasadniczy, uzasadnione byłoby przedsięwzięcie zarówno bardziej pogłębionych badań i analiz zebranych już materiałów spisowych (choćby na bazie reprezentatywnych prób formularzy), jak też przeprowadzenie specjalnych sondaży na próbach ludności. Celem takich badań powinna być walidacja kryterium ilości ukończonych klas jako miary analfabetyzmu.

Trzeba by więc na przykład dokonać analiz krzyżówkowych w obrębie wydzielonych w tabeli kategorii, aby stwierdzić, jak często wśród osób z ukończoną 4 i 5 klasą spotyka się ludzi przynależących do analfabetyzmu, jaki jest procent deklarujących piśmienność wśród tych, którzy nie ukończyli 4 klas.

Należałoby też przyjrzeć się bliżej pytaniom o samoocenę piśmienności i ilość ukończonych klas: jakie było ich sformułowanie i w jakim występowały porządku. (Uzasadnione jest przypuszczenie, że porządek, w jakim zadaje się te pytania, może być czynnikiem wywołującym zawyżanie deklarowanych ilości klas lub samooceny piśmienności.)⁵

Wśród osób, które nie ukończyły 4 klas, należałoby bliżej zanalizować zbiorowość tych, którzy oświadczają, że są piśmienni. Należałoby ich zapytać, czy uczęszczali (poza szkołą) na kursy alfabetyzacji — czy w ogóle, gdzie nauczyli się pisać i czytać. Wymagałoby to jednak odrębnych badań na jakiejś próbie. Gdyby pytania takie mogły być przewidziane w formularzu spisowym, uzyskano by możliwość pełnej walidacji kryterium analfabetyzmu. Wobec ogromnego znaczenia, jakie zwalczanie analfabetyzmu posiada dla krajów słabo rozwiniętych, wysunięta tu propozycja wydaje się całkiem uzasadniona.

⁵ W poprzednich rozważaniach abstrahowaliśmy od kwestii błędnego podawania ilości ukończonych klas. Zakładamy, że tendencja do systematycznego (powodowanego tendencją psychologiczną) podawania odpowiedzi niezgodnych z prawdą zaznaczać się musi silniej w wypadku pytań o samoocenę, która tutaj jest czymś bardziej dowolnym i subiektywnym niż w przypadku, gdy chodzi o rzecz konkretną (ilość ukończonych klas).

Część III:

BIBLIOGRAFIA

Krystyna Lutyńska

METODY I TECHNIKI BADAŃ SOCJOLOGICZNYCH (METHODS AND TECHNIQUES OF SOCIOLOGICAL RESEARCH)

Bibliografia prac opublikowanych w Polsce i tłumaczeń autorów polskich za granicą w latach 1945 – 1968.
(A Bibliography of Works Published in Poland and of Polish Writers' Works Translated and Published Abroad in the Years 1945 – 1968)

UWAGI WSTĘPNE

Bibliografia obecna jest drugą z kolei wersją bibliografii prac metodologicznych, przygotowanej w Pracowni Metod i Technik Empirycznych Badań w Socjologii Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Poprzednia bibliografia przygotowana z inicjatywy doc. Z. Gostkowskiego, zebrana i powielona w r. 1966; została obecnie uzupełniona i przeredagowana. Bibliografia przedstawiona obecnie stanowi próbę zebrania różnych publikacji i artykułów, które ukazywały się w Polsce w latach 1945–1969. Zasadniczo obejmuje ona prace dotyczące narzędzi, procedur i technik stosowanych w badaniach socjologicznych i zgodnie ze swoim tytułem obejmuje przede wszystkim publikacje omawiające problemy empirycznych badań w socjologii. W związku z tym zostały tu włączone głównie te publikacje o charakterze ogólnometodologicznym, które mają znaczenie w pracy socjologa empiryka.

Jako osobne pozycje potraktowano w *Bibliografii* nie tylko odrębne publikacje i artykuły, lecz także obszerniejsze fragmenty (rozdziały i podrzdziały) książek poświęcone kwestiom metod i technik badawczych. W związku z tym przejrzano zarówno wszystkie czasopisma socjologiczne, jak i prace z zakresu socjologii opublikowane samodzielnie, mogące zawierać takie fragmenty. Przeglądano również czasopisma i książki z innych nauk społecznych, a także ważniejsze pisma społeczno-kulturalne

i literackie. Dużą pomocą był *Spis zawartości czasopism bieżących* oraz katalogi działowe w bibliotekach naukowych Łodzi i Warszawy.

Uwzględnione pozycje (całe lub we fragmentach) odnoszą się do badań socjologicznych. Wyłowienie takich prac spośród wielu publikacji poświęconych badaniom wszystkich nauk społecznych i im pokrewnych, posługujących się nieraz bardzo podobnymi do socjologii metodami i technikami, nie zawsze było łatwe. Aby tego dokonać, brano pod uwagę przede wszystkim np. to, czy autor danej publikacji miał na myśli badania socjologiczne, czy badania innej nauki, w jakim czasopiśmie ukazała się dana praca, kto ją napisał oraz czy omawiana metoda lub technika w takim samym kształcie stosowana jest w badaniach socjologicznych. W związku z tym w *Bibliografii* nie zamieszczono nawet takich artykułów i prac, jak np. S. Gerstmana *Rozmowa i wywiad w psychologii wychowawczej*¹ czy W. Sawickiego *Wywiad jako jedna z podstawowych technik badawczych w pedagogice społecznej*², których same tytuły świadczą o tym, że opracowania te mogą być dla socjologa niezwykle użyteczne i ważne. Gdybyśmy jednak chcieli uwzględnić wszystkie pozycje z zakresu metod i technik badań psychologii, pedagogiki, pedagogiki społecznej, etnografii itp., rozrosłaby się ona niepomiaralnie.

Bibliografia składa się z trzech części (A, B i C) oraz z dziesięciu działów numerowanych ciągle (I—X), niezależnie od części. Również ciągle jest numeracja pozycji (1—252); natomiast w obrębie poszczególnych działów zastosowano układ alfabetyczny według nazwisk autorów lub (w wypadku prac zbiorowych) według tytułów książek. Jeśli w dziale znajduje się kilka pozycji jednego autora, podawano je w kolejności chronologicznej ich opublikowania.

Wyodrębnienie części i działów zostało oparte na kilku różnych zasadach. Część A (pokrywająca się z działem I) obejmuje druki zwarte, pozostałe części i działy — artykuły w pismach i w pracach zbiorowych oraz rozdziały w książkach. O ile jednak części A i B (działy I—VIII) obejmują prace i artykuły, to w części C (działy IX i X) zgromadzono wyłącznie artykuły dyskusyjne i wypowiedzi polemiczne. Dział IX stanowią artykuły dyskusyjne drukowane w czasopismach naukowych; dział X — artykuły i polemiki publikowane na łamach tygodników i miesięczników społeczno-kulturalnych oraz prasy codziennej. Przy takim układzie jedynie w części B można było wyróżnić działy tematyczne (są to działy II—VIII), które, jak się wydaje, powinny ułatwić czytelnikowi odnalezienie poszczególnych pozycji.

¹ S. Gerstman, *Rozmowa i wywiad w psychologii wychowawczej*, „Roczniki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie”, 1957, nr 5, s. 197—323.

² W. Sawicki, *Wywiad jako jedna z podstawowych technik w pedagogice społecznej*, „Ruch Prawniczy”, 1968, nr 5, s. 566—578.

Za kryterium wyodrębnienia działów tematycznych wzięto zarówno ich teoretyczną odrębność, jak i ilość pozycji, którą można było zamieścić w każdym z nich. Ponieważ jednak nie wszystkie pozycje można było zaliczyć wyłącznie do jednego działu tematycznego, w zakończeniu każdego z nich podano numery pozycji znajdujących się gdzie indziej, a które mogły być i do tego działu włączone. W rezultacie prawie wszystkie pozycje z części A i C, w stosunku do których nie można było zastosować podziału przedmiotowego, zostały przy pomocy odsyłaczy zaliczone do poszczególnych działów tematycznych wyodrębnionych w części B.

Pewnych dodatkowych wyjaśnień wymaga dział X w części C. Wyodrębnienie go spowodowane zostało chęcią zwrócenia uwagi na pewien charakterystyczny rys polskiej socjologii po wojnie. Dyscyplina ta, a także jej metody i techniki, omawiane są u nas nie tylko w gronie specjalistów w pismach i w pracach naukowych, lecz również na łamach prasy tygodniowej, a nawet codziennej. Na temat narzędzi i technik badawczych słowowanych w socjologii pojawiają się zatem artykuły nie tylko w takich pismach, jak „Polityka” czy „Kultura”, lecz również w „Walce Młodych” i w „Życiu Warszawy”³. Wypowiadają się socjologowie, pracownicy naukowi dyscyplin pokrewnych i osoby w ogóle nie związane z naukami społecznymi. Piszą o tym — można powiedzieć — wszyscy⁴, począwszy od znanych profesorów, członków Polskiej Akademii Nauk, literatów i dziennikarzy, a skończywszy na ludziach nie mających z racji wykonywanego zawodu nic wspólnego ani z socjologią, ani z literaturą, ani z publicystyką⁵. Warto jeszcze wspomnieć, że na temat technik badań socjologicznych wypowiadają się również ludzie, którzy sami byli obiektami tych badań⁶, lub w ich imieniu literaci i satyrycy⁷.

³ Można tu marginesowo wspomnieć, że ilość artykułów w dyskusji o „ankietomanii”, prowadzonej w roku 1962 głównie na łamach „Polityki”, wyniosła 19, a w dyskusji pod hasłem „Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego” w „Tygodniku Kulturalnym” tylko w roku 1968 wydrukowano 18 różnych wypowiedzi.

⁴ Por. nazwiska autorów artykułów w dziale X obecnej *Bibliografii*.

⁵ Np. J. Doliński, autor artykułu *Socjologia a praktyka*, ogłoszonego w „Polityce” (1962, nr 23) był wówczas dyrektorem zakładów przemysłowych.

⁶ Por. np. A. Kijowski, *Przegląd prasy*, „Twórczość”, 1962, nr 2, s. 145. Autor artykułu, w którym przeprowadzono wywiad socjologiczny przedstawił czytelnikom swoje wrażenia i reakcje jako respondenta. Por. także wypowiedź pt. *Impertynencje* w dyskusji „Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego” pióra pamiętnikarza, który podpisał się pseudonimem Adam Nowak, „Tygodnik Kulturalny”, 1969, nr 5, s. 6—7.

⁷ Por. M. Zientarowa, *Mit młodzieży* w książce *Wojna domowa trwa*, Warszawa 1966, s. 79—84. Znany bohater Zientarowej, Paweł, był „ankietowany” przez socjologa i w rozmowie z autorką analizował, dlaczego on i jego koledzy z klasy odpowiadali tak, „jak trzeba”, a nie „tak, jak było naprawdę”.

Bibliografia jest częściowo dwujęzyczna, polsko-angielska. Chodzi bowiem o to, aby mogły ją wykorzystać również osoby nie znające języka polskiego: Na język angielski zostały przetłumaczone tylko tytuły książek i artykułów oraz tytuły książek, których rozdziały zostały zamieszczone jako odrębne pozycje. Tytuły wszystkich czasopism podawane są tylko w języku polskim. Nie tłumaczono również w głównym trzonie bibliograficznym skrótów i objaśnień takich, jak „tłum.,” „red.,” „nr” itp. Tytuły artykułów socjologów polskich zamieszczonych w czasopismach i książkach zagranicznych podawano tylko w brzmieniu oryginalnym.

Przy przygotowywaniu *Bibliografii* wykorzystano uwagi osób, które wypowiedziały się na temat pierwszej jej wersji. Przedstawiając czytelnikom redakcję obecną, autorka bardzo prosi o nadsyłanie dalszych uwag i uzupełnień, które będą bardzo pomocne w dalszej pracy.

UKŁAD BIBLIOGRAFII

Str.

Część A: Druki zwarte

- I. Książki. Monografie. Podręczniki. Prace zbiorowe. Opracowania ogólne 355

Część B: Artykuły w czasopismach i w pracach zbiorowych, szkice i rozdziały w książkach, monografiach i opracowaniach ogólnych

- II. Ogólne zagadnienia metodologii badań socjologicznych, analiza ich logicznych podstaw, ogólne omówienia metod i technik badawczych 359
- III. Rodzaje i funkcje badań socjologicznych oraz ich miejsce w społeczeństwie 366
- IV. Zastosowanie matematyki i statystyki w badaniach socjologicznych. Metoda i problemy reprezentacji. Wskaźniki merytryczne. Skale 369
- V. Wywiad, ankieta, kwestionariusz, obserwacja i ich zastosowanie w badaniach 373
- VI. Dokumenty osobiste, pamiętniki i ich otrzymywanie. Metoda biograficzna 379
- VII. Wykorzystanie źródeł istniejących 382
- VIII. Różne metody i techniki w badaniach szczegółowych zagadnień socjologicznych 383

Część C: Dyskusje

- IX. Dyskusje i polemiki na temat metod i technik badań socjologicznych w czasopismach naukowych. Sprawozdania z dyskusji 386
- X. Wypowiedzi, dyskusje i polemiki na temat metod i technik badań socjologicznych w pismach kulturalno-społecznych i w prasie codziennej 388

DISPOSITION OF BIBLIOGRAPHY

P.

The Part A: Books

- I. Books. Monographs. Manuals. Collective Works. General Publications 355

The Part B: Articles in Periodicals and in Collective Works, Essays and Chapters in Books, in Monographs and in General Publications

- II. General Methodological Problems in Sociological Research, the Analysis of their Logical Bases, a General Description of Research Methods and Techniques 359
- III. Various Kinds and Functions of Sociological Field Research and its Place in Society 366
- IV. The Application of Mathematical and Statistical Methods in Sociological Research. The Method and Problems of Sampling. Indices and Scaling Techniques 369
- V. Interviewing, Fill — in Questionnaire, Interview Schedule, Observation and their Application in Sociological Research 373
- VI. Personal Documents, Diaries and their Application in Sociology. Biographical Method 379
- VII. The Use of Available Data 382
- VIII. Various Methods and Techniques in Special Fields of Research in Sociology 383

The Part C: Discussions

- IX. Discussions and Polemics on the Methods and Techniques in Scientific Periodicals. Reports of Discussions 386
- X. Articles, Discussions and Polemics in Cultural and Social Magazines and in Daily Press 388

CZĘŚĆ A (THE PART A) DRUKI ZWARTÉ (BOOKS)

- I. KSIĄŻKI. MONOGRAFIE. PODRĘCZNIKI. PRACE ZBIOROWE. OPRACOWANIA OGÓLNE.
(BOOKS. MONOGRAPHS. MANUALS. COLLECTIVE WORKS. GENERAL PUBLICATIONS)

Adamska Kazimiera. Zob. [See] Zawistowicz Adamska Kazimiera Społeczność wiejska poz. 19.

1. Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology]. Praca zbiorowa. T. 1 red. Zygmunt Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 ss. 378. T. 2 red. Zygmunt Gostkowski i Jan Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 ss. 293. (Artykuły wchodzące w skład poszczególnych tomów wymie-

- nione są w odpowiednich działach bibliografii wg nazwisk autorów.)
2. Coleman James: Wstęp do socjologii matematycznej [Introduction to Mathematical Sociology]. Tłum. Marek Tabin PWE Warszawa 1968 ss. 543.
 3. Giedymin Jerzy: Problemy, założenia, rozstrzygnięcia. Studia nad logicznymi podstawami nauk społecznych [Questions, Assumptions, Decidability. Essays Concerning the Logical Foundations of the Social Sciences]. PWN Poznań 1964 ss. 196.
Gostkowski Zygmunt red. Zob. [See] Analizy i próby technik badawczych w socjologii t. 1 i 2 poz. 1.
 4. Kornhauser Arthur, Sheatsley Paul: Wskazówki do konstrukcji kwestionariusza [A Guide for Questionnaire Construction]. Wyższa Szkoła Nauk Społecznych przy KC PZPR Katedra Filozofii i Socjologii Warszawa 1961 ss. 29. (Powielone.) (Tłumaczenie rozdziału Questionnaire Construction and Interview Procedure z książki: M. Deutsch, S. W. Cook, M. Jahoda i C. Selltitz Research Methods in Social Relations. H. Holt and Co. Inc. New York 1959 s. 552—574.)
 5. Lazarsfeld Paul: Algebra systemów dychotomicznych. Zastosowania matematyki w badaniach socjologicznych [The Algebra of Dichotomous Systems. The Application of Mathematics in Sociological Research]. Tłum. Tadeusz Pawłowski PWN Warszawa 1968 ss. 107.
Lipińska Elżbieta. Zob. [See] Wnuk Lipińska Elżbieta Metody analizy treści w socjologii amerykańskiej poz. 18.
 6. Lutyńska Krystyna: Metody i techniki socjologiczne. Bibliografia [Methods and Techniques in Sociological Research. Bibliography]. Pracownia Metod i Technik Empirycznych Badań w Socjologii Instytut Filozofii i Socjologii PAN Warszawa 1966 ss. 21. (Powielone.)
Lutyński Jan red. Zob. [See] Analizy i próby technik badawczych w socjologii t. 2 poz. 1.
 7. Metoda badań i zasady pracy ankierów społecznych [The Method of Research and Principles of Work of the Interviewers-Volunteers]. Ośrodek Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych Polskie Radio i Telewizja Warszawa 1966 ss. 36. (Powielone.)
 8. Metody badań socjologicznych. Wybór tekstów [Methods of Sociological Research. Selected Texts]. Red. Stefan Nowak tłum. J. Frentzel, P. Graff i S. Nowak PWN Warszawa 1965 ss. 607.
 9. Metody ilościowe w socjologii [Quantitative Methods in Sociology]. Praca zbiorowa red. Władimir Szubkin tłum. Zbigniew Dąbrowa, Tadeusz Komorniczak, Andrzej Radzko i Andrzej Zabłudowski PWE Warszawa 1968 ss. 436.
 10. Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology]. Praca zbiorowa red. Klemens Szaniawski PWN Warszawa 1968 ss. 318. (Artykuły wymienione są w odpowiednich działach bibliografii wg nazwisk autorów.)
 11. Nowak Stefan: Studia z metodologii nauk społecznych [Studies in the Methodology of Social Sciences]. PWN Warszawa 1965 ss. 369.
Nowak Stefan red. Zob. [See] Metody badań socjologicznych poz. 8.
 12. Ossowski Stanisław: O osobliwościach nauk społecznych [On the Peculiarities of Social Sciences]. PWN 1962 ss. 327. Toż S. Ossowski Dzieła [Collected Works] t. 4 O nauce [On Science] PWN Warszawa 1967 s. 125—316.
 13. Rogoziński Zenon: Z metody statystycznej badań społecznych. Na przykładzie zbiorowości gospodarstw chłopskich w Polsce [On Statistical Methods in Social Research. Based on the Analysis of Peasant Farms in Poland]. Ossolineum Wrocław 1955 ss. 119.
 14. Rychliński Stanisław: Lustracje społeczne [Social Surveys]. Polski Instytut Służby Społecznej Łódź 1945 ss. 111.

15. Sarapata Adam: Uwagi o budowie kwestionariusza do badań społecznych [On the Preparation of Questionnaires in Social Research]. Śląsk, Katowice 1962 ss. 36.
Sheatsley Paul. Zob. [See] Kornhauser Arthur, Sheatsley Paul: Wskazówki do konstrukcji kwestionariusza poz. 4.
Slovník vybraných sociologických termínů. Zob. [See] Szostkiewicz Stefan Sociologický výskum. Procedury a techniky wyd. 2 poz. 17.
Szaniawski Klemens red. Zob. [See] Metody statystyczne w socjologii poz. 10.
16. Szczepański Jan: Techniki badań społecznych [Social Research Techniques]. PWN Łódź 1951 ss. 165. (Powielone.)
17. Szostkiewicz Stefan: Procedury i techniki badań socjologicznych [Procedures and Techniques of Sociological Research]. Wyd. 1 Wojskowa Akademia Polityczna Warszawa 1960 ss. 148. Wyd. 2 Wojskowa Akademia Polityczna Warszawa 1961 ss. 168. Wyd. 3 Wyższa Szkoła Nauk Społecznych przy KC PZPR Warszawa 1962 s. 166. Wyd. 4 Wyższa Szkoła Nauk Społecznych przy KC PZPR Warszawa 1964 ss. 163. (Powielone.) Toż (w jęz. czeskim) Procedury a techniky sociologického výzkumu. Tłum. b. d. Wojenská Politická Akademie Klementa Gottvalda Praha 1963 ss. 162. Toż (w jęz. słowackim) Sociologický výskum. Procedury a techniky. Wyd. 1 tłum. Jan Pasiak Vydavateľstvo Politickej Literatúry Bratislava 1964 ss. 256. Wyd. 2 tłum. Jan Pasiak Vydavateľstvo Politickej Literatúry Bratislava 1965 ss. 253. Tamże dołączony Slovník vybraných sociologických termínů [Dictionary of Chosen Sociological Terms] w jęz. słowackim, polskim i angielskim opracowanie Vlasta Horská s. 253—437.
Szubkin Władimir red. Zob. [See] Metody ilościowe w socjologii poz. 9.
18. Wnuk Lipińska Elżbieta: Metody analizy treści w socjologii amerykańskiej [Methods of Content Analysis in American

- can Sociology]. Warszawa 1967 Ośrodek Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych Polskie Radio i Telewizja ss. 34. (Powielone.)
 19. Zawistowicz Adamska Kazimiera: Społeczność wiejska. Doświadczenia i rozważania z badań terenowych w Zaborowie [Rural Community. Experiences and Reflections from the Field Work in the Village of Zaborów]. Wyd. 1 Polski Instytut Służby Społecznej Łódź 1948 ss. 227. Wyd. 2 Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza Warszawa 1958 ss. 324.
- CZĘŚĆ B (THE PART B). ARTYKUŁY W CZASOPISMACH I W PRACACH ZBIOROWYCH, SZKICE I ROZDZIAŁY W KSIĄŻKACH, MONOGRAFIACH I OPRACOWANIACH OGÓLNYCH. (ARTICLES IN PERIODICALS AND IN COLLECTIVE WORKS, ESSAYS AND CHAPTERS IN BOOKS, IN MONOGRAPHS AND IN GENERAL PUBLICATIONS)
- II. OGÓLNE ZAGADNIENIA METODOLOGII BADAŃ SOCJOLOGICZNYCH, ANALIZA ICH LOGICZNYCH PODSTAW, OGÓLNE OMÓWIENIE METOD I TECHNIK BADAWCZYCH (GENERAL METHODOLOGICAL PROBLEMS IN SOCIOLOGICAL RESEARCH, THE ANALYSIS OF THEIR LOGICAL BASES, A GENERAL DESCRIPTION OF RESEARCH METHODS AND TECHNIQUES)
20. Andriejewa G. M., Nikitin E. P.: Metoda wyjaśniania w socjologii [Methods of Explanation in Sociology]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michłiewicz PWN Warszawa 1966 s. 94—108.
 21. Bystron Jan: Materiały socjologiczne [Sociological Material]. W: J. Bystron Socjologia [Sociology] Książnica Polska Warszawa 1947 s. 165—171.
 22. Chałasiński Józef: Monografia, socjografia i monografia socjologiczna [A Monograph, Sociography and Sociological Monograph]. W: A. Cuvillier Wprowadzenie do socjologii [Introduction to Sociology] Łódź 1945 s. 127—136. (Powielone.)
 23. Chałasiński Józef: Z zagadnień metodologii badań społecznych [Some Problems of Methodology in Social Research]. Myśl Filozoficzna 1951 nr 1/2 s. 75—105.

24. Cuvillier Armand: Metody socjologiczne [The Methods of Sociology]. W: A. Cuvillier Wprowadzenie do socjologii [Introduction to Sociology] tłum. T. Żebrowski, Książka, Warszawa 1947 s. 129—150.
25. Dobrowolski Kazimierz: Badania historyczno-terenowe [Historical and Field Research]. Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności 1952 t. 53 nr 6 s. 424—429.
26. Dobrowolski Kazimierz: Budowanie teorii życia społecznego i kultury. Wybrane zagadnienia [The Construction of the Theory of Social Life and Culture. Selected Problems]. Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie 1962 nr 2 s. 455—462.
27. Dobrowolski Kazimierz: Uwagi o badaniach nad współczesną rzeczywistością społeczną [On the Research into the Contemporary Social Reality]. W: Robotnicy na wczasach w pierwszych latach Polski Ludowej [Workers on Holidays during the First Years of Peoples' Poland] red. D. Dobrowolska Ossolineum Warszawa 1963 s. 1—40.
28. Dobrowolski Kazimierz: Zagadnienia metodologiczne [Methodological Problems]. W: K. Dobrowolski Studia nad życiem społecznym i kulturą [Studies on Social Life and Culture] Ossolineum Wrocław 1966 s. 53—75.
29. Francow G. P.: Metodologiczne problemy badań socjologicznych [Methodological Problems of Sociological Research]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 86—93.
30. Giedymin Jerzy: Wiarygodność informatora [Reliability of Informants]. Studia Źródłoznawcze 1962 t. 7 s. 1—13. Toż w: Logiczna teoria nauki [The Logical Theory of Science] red. T. Pawłowski PWN Warszawa 1966 s. 607—633. Toż w jęz. angielskim: Reliability of In-

- formants The British Journal for the Philosophy of Science 1963 vol. 13 nr 52 s. 30—40.
31. Giedymin Jerzy: Charakterystyka pytań i wnioskowań kontrfaktycznych [Counterfactual Questions and Inferences]. Studia Metodologiczne 1965 nr 1 s. 23—45.
32. Gostkowski Zygmunt: Some Assumptions and Postulates Concerning the Empirical Research on Research Techniques in Sociology. The Polish Sociological Bulletin 1966 nr 1 s. 48—66.
33. Gruszyn B. A.: Struktura procesów dynamicznych [The Structure of Dynamic Processes]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 109—122.
34. Hochfeld Julian: O niektórych aspektach przeciwstawności materializmu historycznego i socjologii burżuazyjnej [Some Aspects of the Opposition of Historical Materialism and Bourgeois Sociology]. Myśl Filozoficzna 1951 nr 1/2 s. 106—154.
35. Hochfeld Julian: Metodologiczna problematyka badań społecznych we współczesnej socjologii amerykańskiej [Methodological Problems of Social Research in Contemporary American Sociology]. Myśl Filozoficzna 1956 nr 3 s. 166—182.
36. Karpiński Jakub: Socjologiczne i metodologiczne spojrzenie na socjologię [Sociological and Methodological Approach to Sociology]. Studia Socjologiczne 1963 nr 4 s. 45—55.
37. Kłoskowska Antonina: Wzory i modele w socjologicznych badaniach rodziny [Patterns and Models in Sociological Family Studies]. Studia Socjologiczne 1962 nr 2 s. 35—56.
38. Lutyński Jan: O wartościowaniu i manichejskiej postawie w naukach społecznych [On Evaluation and the Manichean Attitude in the Social Sciences]. Kultura i Spo-

- leczeństwo 1958 t. 2 nr 4 s. 18—45. Toż w jęz. angielskim: On Evaluation and the Manichaeian Attitude in the Social Sciences. *Revue of the Polish Academy of Sciences* 1959 nr 1 s. 54—82. Toż w jęz. rosyjskim: O rasceniwaniu i manichiejskom odnoszeniu k diejstwielnosti w obszczestwiennych naukach. *Żurnal Polskiej Akademii Nauk* 1959 nr 1 s. 54—80.
39. Malewski Andrzej: Dwa modele socjologii [Two Models of Sociology]. *Studia Socjologiczne* 1961 nr 3 s. 42—54. Toż w: *Logiczna teoria nauki* [The Logical Theory of Science] red. T. Pawłowski PWN Warszawa 1966 s. 669—685.
 40. Markiewicz Władysław: Rola marksizmu we współczesnych naukach społecznych [The Role of Marxism in the Contemporary Social Science]. *Nauka Polska* 1968 nr 4 s. 21—31.
 41. Mirek Franciszek: Socjografia i jej rola w badaniach socjologicznych. *Metoda i technika badań socjograficznych* [Sociography and its Role in Sociological Research. The Method and Technique of Sociological Research]. W: F. Mirek *Zarys socjologii* [An Outline of Sociology] Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Lublin 1948 s. 216—226.
 42. Mokrzycki Edmund: Procedura doboru wskaźników a postulat empiryczności terminów przyrodniczych [The Procedure of Indicators' Selection and the Postulate of Empiricism in the Terms of Natural Sciences]. *Studia Socjologiczne* 1963 nr 2 s. 163—182.
- Nikitin E. P. Zob. [See] Andriejewa G. M. Nikitin E. P. *Metoda wyjaśniania w socjologii* poz. 20.
43. Nowak Stefan: Zagadnienia metodologii nauk społecznych na łamach „Philosophy of Science” [Problems of the Social Sciences Methodology in the „Philosophy of Science”]. *Myśl Filozoficzna* 1956 nr 5 s. 187—197.
 44. Nowak Stefan: Some Problems of Causal Interpretation

- of Statistical Relationships. *Philosophy of Science* 1960 vol. 27 nr 1 s. 23—38.
45. Nowak Stefan: Correlational, Definitional and Inferential Indicators in Social Research and Theory. *The Polish Sociological Bulletin* 1963 nr 2 s. 31—47.
 46. Nowak Stefan: Refleksje nad strukturą teorii socjologicznych [Types of Interconnection between Propositions in Sociological Theories]. *Studia Socjologiczne* 1963 nr 2 s. 85—124.
 47. Nowak Stefan: Rola zmiennych osobowościowych w analizach socjologicznych [The Role of Personality Variables in Sociological Analysis]. *Studia Socjologiczne* 1965 nr 2 s. 235—261. Toż: *The Role of Personality Variables in Sociological Analysis* *The Polish Sociological Bulletin* 1965 nr 2 s. 22—33.
 48. Ossowski Stanisław: Wzory nauk przyrodniczych w empirycznej socjologii [Patterns of Natural Sciences in Empirical Sociology]. *Studia Socjologiczne* 1961 nr 3 s. 5—41. Toż w: S. Ossowski *O osobliwościach nauk społecznych* [On the Peculiarities of Social Sciences] PWN Warszawa 1962 s. 190—257. Toż w: S. Ossowski *Dzieła* [Collected Works] t. 4 *O nauce* [On Science] PWN Warszawa 1967 s. 239—279.
 49. Pawłowski Tadeusz: Wskaźniki w naukach społecznych [The Indicators in the Social Sciences]. *Przegląd Socjologiczny* 1963 t. 27 nr 2 s. 43—67.
 50. Pawłowski Tadeusz: Dobór wskaźników w naukach społecznych [The Choice of Indicators in the Social Sciences]. *Studia Logica* 1964 nr 15 s. 79—102.
 51. Pawłowski Tadeusz: O pozornej zależności przyczynowej w badaniach socjologicznych [On Spurious Causal Relationship in Sociological Investigations]. *Studia Socjologiczne* 1966 nr 1 s. 143—154.
 52. Przeworski Adam, Teune Henry: Problem równoważności w badaniach międzykrajowych [The Problem of Equi-

- valence in the Cross-National Research]. *Studia Socjologiczne* 1966 nr 4 s. 163—175.
53. Reykowski Janusz: W sprawie metodologii badań w psychologii społecznej [On Research Methodology in Social Psychology]. *Studia Socjologiczne* 1965 nr 2 s. 263—272.
 54. Spirkin Aleksander Georgievič: Konkretné badania społeczne i ich metody [Concrete Social Research and its Methods]. W: A. G. Spirkin *Zarys filozofii marksistowskiej* [An Outline of the Marxist Philosophy] tłum. Lucyna Smolińska Książka i Wiedza Warszawa 1968 s. 622—629.
 55. Szczepański Jan: O poznawaniu faktów społecznych [On the Cognizance of Social Phenomena]. *Wiedza i Życie* 1946 nr 4/5 s. 317—325.
 56. Szczepański Jan: Socjologia, ideologia i technika społeczna [Sociology, Ideology and Social Technique]. *Przegląd Socjologiczny* 1947 t. 9 s. 15—35.
 57. Szczepański Jan: Metodologiczne tendencje w socjologii współczesnej [Methodological Tendencies in Modern Sociology]. *Myśl Współczesna* 1948 nr 5 s. 186—197.
 58. Szczepański Jan: Rozwój metod socjologii [The Development of Sociological Methods]. *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Łódzkiego Towarzystwa Naukowego* 1950 s. 104—107.
 59. Szczepański Jan: Zagadnienia metodologii badań społecznych w niektórych pracach Marksa i Engelsa. (Wykorzystywanie ankiet przez Marksa i Engelsa) [Methodological Problems of Social Research in some Works by Marx and Engels. (The Use of Questionnaires by Marx and Engels)]. *Myśl Filozoficzna* 1952 nr 2 s. 228—265.
 60. Szczepański Jan: Socjologia współczesna [Contemporary Sociology]. W: J. Szczepański *Socjologia. Rozwój problematyki i metod* [Sociology. The Development of its Problems and Methods] wyd. 1 PWN Warszawa 1961 s. 426—497. Toż w jęz. słowackim: *Vývin problematiky*

- a metod Vydavatelstvo Politickej Literatúry Bratislava 1967 s. 30.
61. Szczepański Jan: Dyskusyjne zagadnienia metodologiczne współczesnej socjologii polskiej [Methodological Controversies in Contemporary Polish Sociology]. *Studia Socjologiczne* 1964 nr 2 s. 231—243. Toż w jęz. rumuńskim: *Probleme metodologice controversate ale sociologiei contemporane poloneze*. W: *Teorie si metoda in stiintele sociale* vol. 2 Editura Politica Bucuresti 1966 s. 29—44.
 62. Szczepański Jan: *La sociologie marxiste empirique*. W: *L'homme et la société* Paris 1966 nr 1 s. 45—53.
 63. Sztompka Piotr: O pojęciu modelu w socjologii [The Concept of a Model in Sociology]. *Studia Socjologiczne* 1968 nr 1 s. 27—58.
- Teune Henry. Zob. [See] Przeworski Adam, Teune Henry *Problem równoważności w badaniach międzykrajowych* poz. 52.
64. Tomaszewski Jan: O socjologicznym i etnograficznym pojmowaniu problematyki socjograficznej [On the Sociological and Ethnographic Approach to Sociographic Problems]. *Przegląd Zachodni* 1959 nr 1 s. 232—244.
 65. Wiatr Jerzy: Przedmiot i charakter socjologii [The Subject and Character of Sociology]. W: J. Wiatr *Szkice o materializmie historycznym i socjologii* [Essays on Historical Materialism and Sociology] Książka i Wiedza Warszawa 1962 s. 15—61.
 66. Zagórski Krzysztof: Wskaźnikowy charakter odpowiedzi na ankietę [The Indicator Character of Questionnaire Replies]. *Studia Socjologiczno-Polityczne* 1965 nr 18 s. 159—166.
- Zob. także poz. [See also] 1, 3, 8, 11, 12, 14, 16, 17, 68, 77, 88, 89, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 109, 113, 132, 167, 170, 182, 188, 190.

III. RODZAJE I FUNKCJE BADAŃ SOCJOLOGICZNYCH ORAZ ICH MIEJSCE W SPOŁECZEŃSTWIE
(VARIOUS KINDS AND FUNCTIONS OF SOCIOLOGICAL FIELD RESEARCH AND ITS PLACE IN SOCIETY)

67. Adamus Krystyna: Monografie wsi w Polsce. Przegląd problematyki badawczej [Monographs of Villages in Poland. A Review of Research Problems]. Etnografia Polska 1959 t. 2 s. 157—203.
68. Dobrowolski Kazimierz: Badania socjograficzne jako podbudowa planowania gospodarczego, społecznego, kulturalnego i przestrzennego [Sociographic Research as a Basis of Economic, Social, Cultural and Regional Planning]. Sprawozdania Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie 1949 t. 50 nr 5 s. 211—243.
69. Dziabała Stefan: Metodologiczne problemy badań organizacji politycznych na wsi [Methodological Problems of Investigating Political Organizations in the Rural Areas]. Studia Socjologiczne 1968 s. 115—135.
70. Gałęski Bogusław: O przydatności monograficznych badań wsi [On the Usefulness of Monographic Studies of Rural Communities]. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej 1958 nr 6 s. 44—50.
71. Gostkowski Zygmunt: Opinie o socjologii wśród inteligencji trzech środowisk kulturalnych [Opinions on Sociology among the Polish Intelligentsia in Three Various Socio-cultural Milieus]. Przegląd Socjologiczny 1962, t. 16 nr 2 s. 100—124.
72. Gostkowski Zygmunt: Sociology in the Eyes of Polish Intelligentsia. W: Transactions of the Fifth World Congress of Sociology 1962 International Sociological Association Washington 1964 s. 200—210.
73. Gostkowski Zygmunt: Results of the Survey on Surveys in Poland: W: Social Science Information sur les Sciences Sociales International Social Science Council 1967 nr 6/1 s. 87—110.
74. Hochfeld Julian: Socjologia a ideologia [Sociology and Ideology]. W: J. Hochfeld Studia o marksowskiej teorii

- społeczeństwa [Studies in the Marxian Theory of Society] PWN Warszawa 1963 s. 11—80 i 116—132.
75. Lutyński Jan: Antropologiczna monografia terenowa i badanie społeczno-kulturowych przeobrażeń w Polsce współczesnej [Anthropological Community Studies and Research on Socio-Cultural Transformations in Contemporary Poland]. Przegląd Socjologiczny 1961 t. 15 nr 2 s. 36—59.
76. Lutyński Jan: Społeczne funkcje badań społecznych [The Social Functions of Social Research]. Przegląd Socjologiczny 1963 t. 17 nr 2 s. 13—42.
77. Lutyński Jan: Společenský výzkum a jeho metody. Dějiny a Současnost 1964 nr 7 s. 2—4.
78. Markowska Danuta: Rodzaje socjologicznych badań terenowych [Various Kinds of Sociological Field Research]. Nauczyciel Krajoznawca na Mazowszu 1965 nr 5 s. 26—42.
79. Matejko Aleksander: Przydatność socjotechniczna analizy strukturalno-funkcjonalnej zakładu pracy [The Usefulness of the Structural-Functional Analysis of an Industrial Plant in Social Engineering]. W: Socjotechnika. Praktyczne zastosowania socjologii [Sociotechnics. The Practical Application of Sociology] red. A. Podgórecki Książka i Wiedza Warszawa 1968 s. 111—164.
80. Molak Adolf: Socjometria na usługach wychowania [The Application of Sociometry in Education]. Kwartalnik Pedagogiczny 1963 nr 1 s. 121—138.
81. Podgórecki Adam: Metody socjologii prawa [Methods of the Sociology of Law]. W: A. Podgórecki Zjawiska prawne w opinii publicznej [Legal Phenomena in Public Opinion] Wydawnictwo Prawnicze Warszawa 1964 s. 14—20 Studia Socjologiczno-Prawne.
82. Podgórecki Adam: Pięć funkcji socjologii [The Five Functions of Sociology]. W: Socjotechnika. Praktyczne za-

stosowanie socjologii [Sociotechnics. The Practical Application of Sociology] red. A. Podgórecki Książka i Wiedza Warszawa 1968 s. 9—34.

83. Popow G. I.: Badania socjologiczne a praktyka pracy ideologicznej [Social Research and the Practice of Ideological Work]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 56—64.
84. Sadowski W. N.: Metodologiczne problemy badań kompleksowych [Methodological Problems of Complex Research Work]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 123—144.
85. Siciński Andrzej: Problemy społecznych badań stosowanych [Problems of Applied Social Research]. W: Socjotechnika. Praktyczne zastosowania socjologii [Sociotechnics. The Practical Application of Sociology] red. A. Podgórecki Książka i Wiedza Warszawa 1968 s. 97—108.
86. Słomczyński Kazimierz: Niektóre moralne aspekty badań społecznych [Some Moral Aspects of Social Research]. Przegląd Socjologiczny 1966 t. 20 s. 119—132.
87. Szczepański Jan: Socjografia [Sociography]. Wiedza i Życie 1950 s. 424—427.
88. Wiatr Jerzy: Metoda historyczno-porównawcza w socjologii [The Historical-Comparative Method in Sociology]. Kultura i Społeczeństwo 1966 nr 4 s. 107—134.

Zob. także poz. [See also] 22, 25, 41, 152, 164, 177, 185, 187, 191, 192, 194.

IV, ZASTOSOWANIA MATEMATYKI I STATYSTYKI W BADANIACH SOCJOLOGICZNYCH. METODA I PROBLEM REPREZENTACJI. WSKAŹNIKI METRYCZNE. SKALE (THE APPLICATION OF MATHEMATICAL AND STATISTICAL METHODS IN SOCIOLOGICAL RESEARCH. THE METHOD AND PROBLEMS OF SAMPLING. INDICES AND SCALING TECHNIQUES)

89. Chełstowski Bogdan: Pojęcia, wskaźniki i korelaty integracji grupy w literaturze socjometrycznej [Concepts, Indicators and Correlates of Group Integration in Sociometric Literature]. Studia Socjologiczne 1966 nr 1 s. 155—188.
90. Chlewiński Zdzisław: Niektóre podstawy klasyfikacji metod skalowania w naukach behawioralnych [Some Bases of Scaling Method Classification in Behavioural Sciences]. Roczniki Filozoficzne 1967 t. 15 nr 4 s. 113—121.
91. Frentzel Janina: Problemy zastosowania wskaźników w badaniach nad wychowaniem [The Application of Indices in the Research into Education — Some Problems]. W: Metodologiczne problemy pedagogiki [Methodological Problems of Pedagogy] red. H. Muszyński Ossolineum Wrocław 1967 s. 106—120.
92. Gostkowski Zygmunt: Niektóre problemy metodyki prób reprezentujących publiczność czytelniczą [Some Problems of Sampling the Readers of Weekly Magazines]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 111—147.
93. Gostkowski Zygmunt: Rozmiary i kierunek tendencyjności w ankiecie prasowej [The Range and Directions of Bias in a Press Questionnaire]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 2 red. Z. Gostkowski i J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 57—87.
94. Jesionowska Ewa: Czynniki powodujące tendencyjność w próbie udziałowej uzyskanej przez ankietatorów społecznych [Factors of Bias in Quota Samples Obtained through Interviewers-Volunteers]. W: Analizy i próby

technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 83—111.

95. Lissowski Grzegorz: Z zagadnień doboru próby [Some Problems of Sampling]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 11—69.
96. Lutyński Jan: Propozycja nowej miary siły zależności między dwiema zmiennymi dwupunktowymi [A Proposal of a New Measure of Correlation between Twopoint Variables]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 249—274.
97. Masłowski P. P.: Modele społeczne [Social Models]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 145—166.
98. Niemczynow W. S.: Socjologia a statystyka [Sociology and Statistics]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 240—247.
99. Nowak Stefan: Correlational Approach to the Control of Meaning of Attitudinal Variables in Cross-Cultural Surveys. The Polish Sociological Bulletin 1962 nr 3/4 s. 15—27.
100. Nowak Stefan: Przyczynowe interpretacje zależności statystycznych w nieeksperymentalnych badaniach socjologicznych [Causal Interpretations of Statistical Relations in Non-Experimental Sociological Research]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 91—182.
101. Pawełczyńska Anna, Wiśniewski Wiesław: Zasadność stosowania próby udziałowej [Reliability of Quota-Sampling]. Studia Socjologiczne 1962 nr 4 s. 155—168.

102. Pawłowski Tadeusz: Wskaźniki metryczne i skale w socjologii [Indices and Scales in Sociology]. Studia Socjologiczne 1963 nr 2 s. 147—162.
103. Pawłowski Tadeusz: On the Relation Between the Character of Quantitative Statements and the Types of Scales Used to Measure the Quantities. The Polish Sociological Bulletin 1964 nr 1 s. 35—43.
104. Pawłowski Tadeusz: Rodzaje skal a struktura zdań stwierdzających związki między wielkościami [Types of Scales and the Structure of Quantitative Statements about the Relations between Variables]. W: Logiczna teoria nauki [The Logical Theory of Science] red. T. Pawłowski PWN Warszawa 1966 s. 685—699.
105. Rapaport Anatol: Zastosowanie metod matematycznych w naukach behawioralnych [The Application of Mathematical Methods in Behavioural Sciences]. Studia Socjologiczne 1963 nr 2 s. 125—146.
106. Rogoziński Zenon: O użyteczności metod statystycznych w naukach humanistycznych [On the Use of Statistical Methods in the Humanities]. Przegląd Nauk Historycznych i Społecznych 1953 t. 3 s. 220—238.
107. Rudzińska Anna, Szarkowski Andrzej: Krajowa konferencja na temat zastosowania metod matematycznych w socjologii [The National Conference on the Application of Mathematical Methods in Sociology]. Studia Socjologiczne 1966 nr 3 s. 308—311.
108. Siciński Andrzej: Współczynniki zależności zmiennych niemierzalnych [Coefficients of Correlation between the Qualitative Variables]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 233—247.
109. Steczkowski Jan: Uwagi o stosowaniu metod ilościowych w naukach społecznych [Remarks on the Application of

- Quantitative Methods in Social Sciences]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 303—318.
110. Styczeń Marek: O trafności i rzetelności testów [On the Validity and Reliability of Tests]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 275—302.
 111. Szaniawski Klemens: Zastosowanie matematyki w naukach społecznych [The Use of Mathematics in Social Sciences]. Studia Filozoficzne 1960 nr 6 s. 207—211.
 112. Szaniawski Klemens: Metody matematyczne w naukach społecznych [Mathematical Methods in Social Sciences]. Studia Filozoficzne 1965 nr 1 s. 227—231.
 113. Szaniawski Klemens: Problemy socjologii rozstrzygane przy pomocy metod matematycznych [Sociological Problems Solved by Mathematical Methods]. Studia Socjologiczne 1966 nr 1 s. 125—142.
 114. Szaniawski Klemens: Indukcja statystyczna w badaniach socjologicznych [Statistical Induction in Sociological Research]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 71—89.
 115. Szarkowski Andrzej: O miernikach zależności między zmiennymi losowymi [On Measures of Correlation between Random Variables]. W: Metody statystyczne w socjologii [Statistical Methods in Sociology] red. K. Szaniawski PWN Warszawa 1968 s. 183—231.
Szarkowski Andrzej. Zob. Rudzińska Anna, Szarkowski Andrzej Krajowa konferencja na temat zastosowania metod matematycznych w socjologii poz. 107.
 116. Wiatr Jerzy: Marksizm a potrzeby socjologii w zakresie badań statystycznych [Marxism and the Needs of Sociology in Statistical Research]. Wiadomości Statystyczne 1968 nr 9 s. 1—3.

- Wiśniewski Wiesław. Zob. Pawełczyńska Anna, Wiśniewski Wiesław Zasadność stosowania próby udziałowej poz. 101.
- Zob. także poz. [See also] 1, 5, 8, 9, 10, 13, 44, 49, 50, 51, 52, 170, 171, 175.
- V. WYWIAD, ANKIETA, KWESTIONARIUSZ, OBSERWACJA I ICH ZASTOSOWANIE W BADANIACH (INTERVIEWING, POLL — IN QUESTIONNAIRE, INTERVIEW SCHEDULE, OBSERVATION AND THEIR APPLICATION IN SOCIOLOGICAL RESEARCH)
117. Adolf Jacek: Niebezpieczeństwa redakcyjnych ankiet [The Danger of Journalistic Polls]. Zeszyty Prasoznawcze 1963 nr 1/2 s. 111—118.
 118. Bielawska Barbara, Słomczyński Kazimierz: Z doświadczeń realizacji ankiety audytoryjnej i wywiadu zbiorowego w środowisku studenckim [Some Remarks on the Questionnaire with "Captive Audience" and the Group Interview with Students]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 2 red. Z. Gostkowski i J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 121—154.
 119. Brzozowska Krystyna: Nagrywanie magnetofonowe wywiadów w środowisku małomiasteczkowym [Tape Recording of Interviews in a Small Town]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 311—326.
 120. Czapów Czesław: Jak się realizuje ankietę? [How to Carry Out a Questionnaire Survey?]. Wiedza i Życie 1960 nr 9 s. 538—541.
 121. Doktor Kazimierz: O stosowalności obserwacji uczestniczącej jako metody badań socjologicznych w przemyśle [On the Applicability of Participant Observation as a Method of Sociological Research in Industry]. Studia Socjologiczne 1961 nr 2 s. 76—90.
- Duszyńska Barbara. Zob. [See] Wilska-Duszyńska Barbara Próba panelu z użyciem ankiety poz. 152.

122. Gostkowski Zygmunt: Z zagadnień socjologii wywiadu [Some Problems of the Sociology of Interview]. *Studia Socjologiczne* 1961 nr 2 s. 69—75.
 123. Gostkowski Zygmunt: Jak badać kioskowe czytelnictwo czasopism [How to Study the Readership of Periodicals Bought at News Stands]. *Zeszyty Prasoznawcze* 1962 nr 1/2 s. 14—26.
 124. Gostkowski Zygmunt: Analiza „efektu panelowego” w badaniach wyborczych w Łodzi w roku 1961 [An Analysis of Panel Effect in the 1961 Election Poll in the City of Łódź]. W: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii* [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 282—311.
 125. Gostkowski Zygmunt: Niektóre zagadnienia adekwatności technik badawczych w krajach na drodze rozwoju [Some Problems of Testing the Validity of Research Techniques in Developing Countries]. *Przegląd Socjologiczny* 1966 t. 19 nr 2 s. 33—44.
 126. Jastrząb Mirosława: Wpływ płci ankieterów-studentów na wyniki uzyskiwane w badaniach [The Influence of the Interviewers' Sex on the Research Results Obtained by Means of Sample Surveys]. W: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii* [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 147—186.
 127. Jumrych Katarzyna: Przesłuchiwanie z respondentem magnetofonowego nagrania audycji „Jeziorany” jako technika badania jej recepcji [Rehearing, with a Respondent of the Tape Recorded Broadcast „W Jezioranach” as a Technique of Research on its Reception]. W: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii* [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 326—351.
- Kaliszewicz Anna. Zob. [See] Sztaudynger-Kaliszewicz An-

- na: Badania wiarygodności zeznań w Spisie Powszechnym poz. 148.
128. Kowalczyk Józef: Gdy przychodzi człowiek z ankietą [When the Interviewer Comes]. *Wiedza i Życie* 1960 nr 7 s. 454—457.
 129. Lisowski Adam: Z badań nad prawidłowościami w zachowaniu ankieterów społecznych [Some Regularities in the Behaviour of Interviewers of the Center for Research and Evaluation of the Programme of the Polish Radio]. W: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii* [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 67—83.
 130. Lutyńska Krystyna: Refleksje metodyczne o wywiadach z urzędnikami w Łodzi w latach 1960—1961 [Methodological Reflexions about Interviewing the Office Workers in Łódź in 1960—1961]. W: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii* [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 224—257.
 131. Lutyńska Krystyna: Ankieta do ankietera jako źródło wiedzy o wywiadzie kwestionariuszowym [A Questionnaire Addressed to Interviewers as a Source of Knowledge about a Standardized Interview]. W: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii* [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 2 red. Z. Gostkowski i J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 184—234.
 132. Lutyński Jan: Ankieta i jej rodzaje na tle podziału technik otrzymywania materiałów [The Questionnaire and its Types as Related with a Classification of Data Collecting Techniques]. W: *Analizy i próby technik badawczych w socjologii* [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 2 red. Z. Gostkowski J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 10—56.
 133. Malewska Hanna: Kwestionariusz dotyczący biografii seksu-

- alnej [The Questionnaire Concerning the Sexual Biography]. W: H. Malewska: Kulturowe i psychospołeczne determinanty życia seksualnego [Cultural and Psychological Factors of Sexual Life] PWN Warszawa 1967 s. 17—25.
134. Malewski Andrzej: O sposobie analizy danych z wywiadów dotyczących biografii seksualnych [A Method of Analyzing the Data Obtained from Interviews Relating to Sexual Biographies]. *Studia Socjologiczne* 1965 nr 2 s. 91—100.
 135. Morawski Stefan: Z badań ankietowych nad odbiorczością filmu [Questionnaire Studies on the Reception of Film Content]. *Myśl Filozoficzna* 1956 nr 5 s. 103—123.
 136. Pasenkiewicz Kazimierz: Ankieta i wywiad [Fill-in Questionnaire and Interview]. W: K. Pasenkiewicz Logika ogólna [General Logic] PWN Warszawa 1968 s. 299—302.
 137. Pilkiewicz Marek: Techniki socjometryczne. Wprowadzenie [Sociometric Techniques. Introduction]. *Psychologia Wychowawcza* 1962 nr 4 s. 20—40.
 138. Przeworski Adam: Niektóre metody oceny pilotażu [Some Methods of Pilot-Study Estimate]. *Studia Socjologiczne* 1966 nr 2 s. 277—291.
 139. Racinowski Saturnin: Analiza pytań i odpowiedzi od strony psychologicznej i socjologicznej [The Psychological and Sociological Analyses of Questions and Answers]. W: S. Racinowski Pytanie i odpowiedź [A Question and an Answer] Nasza Księgarnia Warszawa 1967 s. 102—149.
 140. Sarapata Adam: O warsztacie socjologa [About Sociological Work-Shop]. W: A. Sarapata K. Doktor Elementy socjologii przemysłu [An Outline of Industrial Sociology] PWE Warszawa 1962 s. 19—30.
 141. Słomczyński Kazimierz: Wpływ oficjalnej sytuacji wywiadu na wypowiedzi respondentów w środowisku inteligencji [The Influence of the Official Character of Interviews

- upon Answers Obtained in the Milieu of Intelligentsia]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 186—224.
142. Słomczyński Kazimierz: Z badań nad psycho-społecznymi aspektami techniki wywiadu [From the Studies on Psychological and Social Aspects of the Interview Technique]. *Przegląd Socjologiczny* 1966 t. 19 nr 2 s. 143—150.
 143. Słomczyński Kazimierz: Granice stosowalności ankiety audytoryjnej w środowisku robotniczym [Application Limits of the Questionnaire with „Captive Audience” among Workers]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 2 red. Z. Gostkowski i J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 88—120.
 144. Słomczyński Kazimierz: Zastosowanie ankiety pocztowej w powtórny kontakt badawczy [The Use of a Mail Questionnaire in a Repeated Research Contact]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 2 red. Z. Gostkowski i J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 239—266.
 - Słomczyński Kazimierz. Zob. [See] Bielawska Barbara Słomczyński Kazimierz Z doświadczeń realizacji ankiety audytoryjnej i wywiadu zbiorowego w środowisku studentkim poz. 118.
 145. Szczurkiewicz Tadeusz: Niektóre uwagi krytyczne o ankietach [Some Critical Remarks on Questionnaires]. *Nurt* 1967 nr 3 s. 6—11. (Przedruk fragmentów artykułu T. Szczurkiewicza *Moda na socjologię*, drukowanego w *Ruchu Prawniczym Ekonomicznym i Socjologicznym* w r. 1937).
 146. Szczurkiewicz Tadeusz: Niektóre uwagi krytyczne o ankietach [Some Critical Remarks on Questionnaires]. *Zeszyty*

Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
Nauki Humanistyczno-Społeczne 1968 nr 30 s. 3—15.

147. Szostkiewicz Stefan: Ankiety do ankietów. Próba typologii [Questionnaires Addressed to Interviewers. An Attempt at Typology]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 2 red. Z. Gostkowski i J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 162—183.
148. Sztudynger-Kaliszewicz Anna: Badania wiarygodności zeznań w Spisie Powszechnym [Research on the Veracity of Answers Obtained in the National Census]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in Sociology] t. 1 red. Z. Gostkowski Ossolineum Wrocław 1966 s. 257—282.
149. Trawińska Maria: Samozwrotna ankietka czytelnicza „Chłopskiej Drogi” [The Readers' Survey of „Peasant's Road”]. Zeszyty Prasoznawcze 1965 nr 4 s. 27—34.
150. Wiatr Jerzy: Zachowanie polityczne: eksperyment a rzeczywistość [Political Behaviour: Experiment and Reality]. Studia Socjologiczne 1962 nr 4 s. 117—134.
151. Wierzchosławski Stanisław: Wpływ techniki obserwacji na wyniki badań ankietowych — na przykładzie badań nad efektywnością handlu [The Influence of Observation Technique on the Results of Questionnaire Surveys as Exemplified by the Investigations into the Effectiveness of Sales]. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1963 nr 2 s. 191—210.
152. Wilska-Duszyńska Barbara: Próba panelu z użyciem ankiety. Badanie uczestników wycieczek zagranicznych przed i po wycieczce [An Attempt at a Questionnaire Panel. A Study of Tourists before and after their Excursions Abroad]. W: Analizy i próby technik badawczych w socjologii [Analyses and Tests of Research Techniques in

Sociology] t. 2 red. Z. Gostowski i J. Lutyński Ossolineum Wrocław 1968 s. 155—161.

153. Wiśniewski Wiesław: Wpływ sposobu stawiania pytań w ankiecie na rodzaj odpowiedzi. Eksperyment metodologiczny [The Influence of Questionnaire Wording on the Distribution of Answers]. Studia Socjologiczne 1963 nr 4 s. 57—72.
154. Zabłocka Danuta: Perypetie przy badaniach inteligencji wiejskiej [Troubles with Research on Rural Intelligence]. Wieś Współczesna 1961 nr 10 s. 148—152.
Zob. także poz. [See also] 1, 4, 7, 8, 15, 16, 17, 19, 37, 54, 59, 81, 93, 94, 189, 200, 206, 212, 214, 218, 221, 222, 231, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252.
- VI. DOKUMENTY OSOBISTE, PAMIĘTNIKI I ICH OTRZYMYWANIE. METODA BIOGRAFICZNA (PERSONAL DOCUMENTS, DIARIES AND THEIR APPLICATION IN SOCIOLOGY. BIOGRAPHICAL METHOD)
155. Chałasiński Józef: Pamiętnikarstwo młodego pokolenia wsi jako przejaw kultury współczesnej [Diaries of Young Peasants as a Manifestation of Modern Culture]. Kultura i Społeczeństwo 1963 nr 4 s. 11—22.
156. Chałasiński Józef: Dwadzieścia lat Polski Ludowej w świetle pamiętnikarstwa młodego pokolenia wsi [Twenty Years of People's Poland in the Light of the Diaries Written by Young Peasants' Generation]. Przegląd Socjologiczny 1964 t. 18 s. 7—14.
157. Dulczewski Zygmunt: Pamiętniki osadników jako materiały naukowe do historii i socjografii osadnictwa na Ziemiach Zachodnich [Settlers' Diaries as Scientific Material for Historical and Sociographic Studies on the Settlement in the Western Territories]. Przegląd Zachodni 1957 nr 5 s. 204—210.
158. Dulczewski Zygmunt: Konkursy na pamiętniki z Ziemi Zachodnich Instytutu Zachodniego w Poznaniu [Contests for Diaries from the Western Territories Organized by the Western Institute in Poznań]. W: Badania socjologiczne na Ziemiach Zachodnich. Materiały z konfe-

- rencji w Poznaniu w dniach 1 i 2 marca 1968 [Sociological Research in the Western Territories. Proceedings of the Conference in Poznań Held on March 1—2 1968]. Instytut Zachodni Poznań 1968 s. 71—87.
159. Gołębiowski Bronisław: Próba typologii postaw 600 pamiętnikarzy [An Attempt at the Typology of 600 Diarists' Attitudes]. Przegląd Socjologiczny 1968 t. 22/2 s. 130—151.
 160. Hochfeld Julian, Nowakowski Stefan: Uwagi o wykorzystaniu pamiętników do badań nad świadomością proletariatu [On the Use of Diaries in the Studies of the Workers' Class Consciousness]. Myśl Filozoficzna 1953 nr 4 s. 242—268.
 161. Jakubczak Franciszek: Nowe pamiętniki chłopów [Peasants' New Diaries]. Wieś Współczesna 1961 nr 1 s. 91—99.
 162. Jakubczak Franciszek: O dokumentach pamiętnikarskich jako materiale źródłowym dla socjologii [Diaries as Source Material in Sociology]. Przegląd Socjologiczny 1963 t. 17 nr 2 s. 68—90.
 163. Jakubczak Franciszek: Metoda dokumentów pamiętnikarskich w badaniach społecznych IGS [The Method of Diary Documents in Social Research of the Institute of Social Economy (IGS)]. Studia Socjologiczne 1964 nr 4 s. 119—138.
 164. Jakubczak Franciszek: Pamiętnikarstwo konkursowe w Polsce jako zjawisko społeczno-kulturalne [Contest Diaries in Poland as a Socio-Cultural Phenomenon]. Wieś Współczesna 1965 nr 4 s. 115—124. Toż w: Konkursy na pamiętniki w Polsce [The Contests for Diaries in Poland 1921—1966] red. F. Jakubczak Komitet Badań nad Kulturą Współczesną PAN Warszawa 1966 s. 86—101.
 165. Jakubczak Franciszek: Metoda pamiętnikarstwa masowego w badaniach nad współczesnością [The Method of Mass Diaries in the Research into the Contemporary Life].

- W: Badania socjologiczne na Ziemiach Zachodnich. Materiały z konferencji w Poznaniu dniach 1 i 2 marca 1968 [Sociological Research in the Western Territories. Proceedings of the Conference Held in Poznań on March 1—2 1968] Instytut Zachodni Poznań 1968 s. 43—59.
166. Mycielska Dorota: Znaczenie dokumentów osobistych w pracy badawczej socjologa [The Importance of Personal Documents in the Sociologist's Research Work]. Studia Socjologiczno-Polityczne 1965 nr 18 s. 87—96.
Nowakowski Stefan. Zob. [See] Hochfeld Julian, Nowakowski Stefan Uwagi o wykorzystywaniu pamiętników do badań nad świadomością proletariatu poz. 160.
 167. Schaff Adam: Metoda dokumentów osobistych a społeczne badania terenowe [The Method of Personal Documents and Social Field Research]. Myśl Filozoficzna 1952 nr 3 s. 221—259. Toż w: Podstawy pedagogiki [The Elements of Pedagogy] red. B. Suchodolski PZWS Warszawa 1957 s. 399—443.
 168. Simons Leo: Kilka uwag o analizie materiałów biograficznych [Some Remarks on the Analysis of Biographical Documents]. W: Wódz słońca. Autobiografia D. C. Talayesvy, Indianina z plemienia Hopi [Sun Chief. Autobiography Written by an Indian from the Hopi Tribe] tłum. Henryk Krzeczowski PIW Warszawa 1964 s. 39—51.
 169. Szczepański Jan: Użytkowanie dokumentów osobistych w psychologii społecznej [The Use of Personal Documents in Social Psychology]. Przegląd Socjologiczny 1948 t. 10 s. 55—80.
 170. Szczepański Jan: Die biographische Methode. W: Handbuch der Empirischen Sozialforschung Stuttgart 1961 s. 551—569.
- Zob. także poz. [See also] 211, 215, 216, 217, 219, 220, 223, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 246.

VII. WYKORZYSTANIE ŹRÓDEŁ ISTNIEJĄCYCH (THE USE OF AVAILABLE DATA)

171. Ciechocińska Maria: Dane statystyczne w badaniach socjologicznych [Statistical Data in Sociological Research]. *Wiadomości Statystyczne* 1965 nr 3 s. 2—5.
172. Gostkowski Zygmunt: Charakterystyka materiałów bibliotecznych i problemy metodologiczne związane z ich wykorzystywaniem [The Characteristics of Library Material and Methodological Problems Connected with its Use]. *Studia Śląskie* 1960 t. 3 s. 231—255.
173. Malanowski Jan, Sarapata Adam, Szostkiewicz Stefan: Karta indywidualna jako narzędzie badań struktury zakładu przemysłowego [Individual Card as a Tool of Research into the Structure of the Factory Employees]. W: *Z badań klasy robotniczej i inteligencji* [Research on the Workers and the Intelligentsia] red. J. Szczepański t. 1 PWN Łódź 1958 s. 11—25.
174. Maroszek Bolesław: Przydatność materiałów statystycznych w analizie niektórych współczesnych problemów społecznych w Polsce [The Use of Statistical Data in the Analysis of Some Contemporary Social Problems in Poland]. *Wiadomości Statystyczne* 1964 nr 1 s. 8—10.
Sarapata Adam. Zob. [See] Malanowski Jan, Sarapata Adam, Szostkiewicz Stefan: Karta indywidualna jako narzędzie badań struktury zakładu przemysłowego poz. 173.
175. Steczkowski Jan: Uwagi na temat użyteczności materiałów statystycznych dla badań socjologicznych [On the Use of Statistical Data in Sociological Research]. *Wiadomości Statystyczne* 1964 nr 2 s. 29—30.
176. Szostkiewicz Stefan: Niektóre problemy metodologiczne badań nad strukturą załóg fabrycznych w Polsce [Some Methodological Problems of Research into the Structure of Factory Workers in Poland]. W: *S. Szostkiewicz Przemiany w strukturze załogi F.S.O. w latach 1956—1961* [Changes in the Structure of Factory Employees

- in a Żerań Auto Plant] Ossolineum Wrocław 1965 s. 15—34.
- Szostkiewicz Stefan. Zob. [See] Malanowski Jan, Sarapata Adam, Szostkiewicz Stefan Karta indywidualna jako narzędzie badań struktury zakładu przemysłowego poz. 173.
177. Świętosławski Wojciech: Statystyka szkolna jako podstawa badania zjawisk społecznych [School Statistics as the Basis of Social Research]. *Kultura i Społeczeństwo* 1957 t. 1 nr 1 s. 183—189.
178. Tetelowska Irena: Analiza i ocena treści dzienników. Szkic metodyczny [Analysis and Evaluation of the Content of the Dailies. Study of the Method]. *Zeszyty Prasoznawcze* 1960 nr 1 s. 7—22 nr 5/6 s. 65—80.
179. Tetelowska Irena: Zasady kategoryzacji zawartości dzienników [Rules of Categorizing of the Dailies Content]. *Zeszyty Prasoznawcze* nr 3 s. 20—35.
Zob. także poz. [See also] 18.
- VIII. RÓŻNE METODY I TECHNIKI W BADANIACH SZCZEGÓŁOWYCH ZAGADNIEŃ SOCJOLOGICZNYCH (VARIOUS METHODS AND TECHNIQUES IN SPECIAL FIELDS OF RESEARCH IN SOCIOLOGY)
180. Bitterown Celina: Zagadnienia metodyczne w badaniu płynności zatrudnionych [Methodological Problems in the Studies of Personnel Turn-over]. *Biuletyn Instytutu Gospodarstwa Społecznego* 1963 nr 2 s. 35—62.
181. Czangli I. I.: Metodologiczne aspekty badania społecznych zagadnień pracy [Methodological Aspects of Social Research into the Problems of Labour]. W: *Socjologia w ZSRR* [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 167—179.
182. Gałęski Bogusław: Wprowadzenie. Metoda badań [Introduction. Research methods]. W: *B. Gałęski Społeczna struktura wsi, problematyka i metoda badań* [Social Structure of the Country Population, Research Problems

- and Methods] Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne Warszawa 1962 s. 3—22, 86—147.
183. Gołaszewski Tadeusz: Metodologia badań socjologicznych w muzealnictwie [Methodology of Sociological Research in Museums]. W: Badania socjologiczne w muzealnictwie. Materiały z 1 Ogólnopolskiej Konferencji Poświęconej Problematyce Socjologicznej w Muzealnictwie [Sociological Research in Museums. Proceedings of the First Polish Conference on the Sociological Problems in Museums] Muzeum Narodowe w Krakowie Kraków 1964 s. 27—79.
 184. Gostkowski Zygmunt: Kształtowanie i badanie opinii publicznej w Stanach Zjednoczonych A. P. [Making and Studying Public Opinion in the U.S.A.]. Kultura i Społeczeństwo 1957 t. 1 nr 1 s. 111—150.
 185. Kądzelski Józef, Szostkiewicz Stefan: The Center for Public Opinion and Broadcasting Research: Organization, Methods and Prospects. W: Social Science Information sur les Sciences Sociales 1967 International Social Science Council nr 6/1 s. 111—137.
 186. Kwaśniewski Krzysztof: Możliwości metody kartograficznej w badaniach nad kulturą współczesną [Applicability of the Cartographic Method in Contemporary Cultural Investigations]. Studia Metodologiczne 1965 nr 1 s. 105—114.
 187. Matejko Aleksander: Badania opinii publicznej metodą reprezentatywną [Sample Method in Public Opinion Research]. Przegląd Socjologiczny 1948 t. 10 s. 301—324.
 188. Matejko Aleksander: Metody i techniki badawcze [Research Methods and Techniques]. W: A. Matejko Socjologia przemysłu w Stanach Zjednoczonych Ameryki [Industrial Sociology in the USA] PWN Warszawa 1962 s. 245—268.
 189. Mitrochin L. N.: Metodologia badań w dziedzinie religii

- [The Methodology of Research into Religion]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 222—239.
190. Nowak Stefan: Metodologiczne problemy teorii wychowania pojętej jako nauki praktycznej [Methodological Problems of the Theory of Education as Practical Science]. Biuletyn Pedagogiczny 1966 nr 2 s. 10—41. Toż w: Metodologiczne problemy pedagogiki [Methodological Problems of Pedagogy] red. H. Muszyński Ossolineum Wrocław 1967 s. 10—35.
 191. Pilkiewicz Marek: Graficzna analiza materiału socjometrycznego [A Graphic Analyses of Sociometric Data]. Psychologia Wychowawcza 1963 nr 1 s. 32—46.
 192. Pilkiewicz Marek: Analiza ilościowa socjometrycznych danych [Quantitative Analysis of Sociometric Data]. Psychologia Wychowawcza 1963 nr 2 s. 104—150.
 193. Przeworski Adam: Niektóre problemy metodologiczne socjologii rozwoju gospodarczego [Some Methodological Problems of the Sociology of Economic Development]. Studia Socjologiczne 1964 nr 3 s. 93—124.
 194. Sarapata Adam: Metody stosowane w badaniach nad stosunkiem pracownika do pracy [Methods Used in Research on the Attitude towards Work]. W: A. Sarapata, K. Doktor Elementy socjologii przemysłu [An Outline of Industrial Sociology] PWE Warszawa 1962 s. 219—221.
 195. Smulewicz B. J.: Metody badania zdrowotności [Methods of Research into Health Problems]. W: Socjologia w ZSRR [Sociology in USSR] red. G. W. Osipowa tłum. Zbigniew Gajczyk, Ewa Grochowska, Jan Lenart i Nina Michlewicz PWE Warszawa 1966 s. 209—221.
- Szostkiewicz Stefan. Zob. [See] Kądzelski Józef, Szostkiewicz Stefan The Center for Public Opinion and

Broadcasting Research: Organization, Methods and Prospects poz. 185.

196. Tkocz Zygmunt: Metody badań ruchliwości zawodowej na przykładzie pracy Lipseta i Bendixa „Ruchliwość społeczna w społeczeństwie przemysłowym” [Methods of Research into the Occupational Mobility as Exemplified in the Book by Lipset and Bendix „Social Mobility and Social Changes”]. Zeszyty Naukowe WSE w Katowicach 1968 nr 1 s. 161—172.
197. Wiatr Jerzy: Armia jako instytucja a zagadnienia metody badawczej [The Army as an Institution and the Problems of Research Methods]. W: J. Wiatr Socjologia wojska [Army Sociology] Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej Warszawa 1964 s. 23—38.
198. Wiatr Jerzy: Socjologia wyborów — przedmiot i metody [Electoral Sociology — its Subject and Methods]. Studia Socjologiczno-Polityczne 1959 nr 3 s. 59—94.
199. Zaborowski Zbigniew: Metody badań [Methods of Research]. W: Z. Zaborowski Stosunki społeczne w klasie szkolnej [Social Relations in a Classroom] PWE Warszawa 1964 s. 29—60.

Zob. także poz. [See also] 76, 137, 176.

CZĘŚĆ C (THE PART C); DYKUSJE (DISCUSSIONS)

IX. DYKUSJE I POLEMIKI NA TEMAT METOD I TECHNIK BADAŃ SOCJOLOGICZNYCH W CZASOPISMACH NAUKOWYCH. SPRAWOZDANIA Z DYKUSJI (DISCUSSIONS AND POLEMICS ON THE METHODS AND TECHNIQUES IN SCIENTIFIC PERIODICALS. REPORTS OF DISCUSSIONS)

200. Jakubczak Franciszek: Dyskusja na temat badań ankietowych. Sprawozdanie [Discussion on Questionnaire Surveys. A Report]. Przegląd Socjologiczny 1962 t. 16 nr 2 s. 164—169.
201. Jakubowski Janusz: Dyskusja o wartości metod socjologicznych dla nauk prawnych [Discussion on the Value of Sociological Methods for Legal Studies]. Państwo i Prawo 1959 nr 11 s. 799.

202. Lutyński Jan: O metodologicznych założeniach i wynikach badań nad opinią publiczną w Polsce [On Methodological Principles and Results of the Research into the Public Opinion in Poland]. Przegląd Socjologiczny 1960 t. 14 nr 2 s. 157—185.
203. Lutyński Jan: Jeszcze raz w sprawie badań nad opinią publiczną i wyborami [On the Research into Public Opinion and Elections Again]. Przegląd Socjologiczny 1962 t. 16 nr 2 s. 150—156.
204. Majchrzak Irena: Uwagi polemiczne w związku z artykułem „Postawy wobec pracy i własności” [Polemical Remarks on the Paper „Attitudes towards Work and Property”]. Studia Socjologiczne 1962 nr 4 s. 168—174.
205. Nowakowska Irena: Dyskusja nad zagadnieniami metodologii [A Discussion on Methodological Problems]. Myśl Filozoficzna 1956 nr 4 s. 209—212.
206. O „modzie na socjologię” i „ankietomanii”. (Sprawozdanie z dyskusji w „Polityce”) [On „Sociology Fashion” and Questionnaire Survey Craze. (A Report of the Discussion in „Polityka”)]. Przegląd Socjologiczny 1962 t. 16 nr 1 s. 154—155.
207. Siciński Andrzej: O studiowaniu zachowań werbalnych i zachowań niewerbalnych, czyli odpowiedź na uwagi polemiczne I. Majchrzak [On Investigating the Verbal and Nonverbal Behaviour — A Reply to I. Majchrzak’s Polemical Remarks]. Studia Socjologiczne 1963 nr 1 s. 233—237.
208. Szczepański Jan: Dyskusja nad metodą etnograficznego badania kolchozów w Związku Radzieckim [Discussion on the Methodology of Kolkhoz Ethnographical Research in the USSR]. Przegląd Nauk Historycznych i Społecznych 1953 t. 3 s. 341—369.
209. Wiatr Jerzy: Socjologia wyborcza: przedmiot i metody [Electoral Sociology: its Subject and Methods]. W: J. Wiatr Niektóre zagadnienia opinii publicznej w świe-

tle wyborów 1957 i 1958 [Some Problems of Public Opinion in the Light of the Elections of 1957 and 1958] *Studia Socjologiczno-Polityczne* 1959 nr 4 s. 17—50.

210. Wiatr Jerzy: O metodzie analizy wyborów [On the Method of Electoral Research]. *Studia Socjologiczne* 1961 nr 2 s. 290—306.

Zob. także poz. [See also] 25, 34.

X. WYPOWIEDZI, DYSKUSJE I POLEMIKI NA TEMAT METOD I TECHNIK BADAŃ SOCJOLOGICZNYCH W PISMACH KULTURALNO-SPOŁECZNYCH I W PRASIE CODZIENNEJ (ARTICLES, DISCUSSIONS AND POLEMICS IN CULTURAL AND SOCIAL MAGAZINES AND IN DAILY PRESS)

211. Ankieta „Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego”. Informacje i propozycje od organizatorów ankiety [The Discussion 50 Years of Polish Diary Phenomenon. Information and Suggestions from the Organizers]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 29 s. 1, nr 41 s. 3, nr 43 s. 3, nr 46 s. 3.
212. Bienkowski Władysław: Wiedzieć czy nie wiedzieć [To Know or Not to Know]. *Polityka* 1962 nr 19 s. 3—4.
213. Bortnowska Halina: Pytania ludzi dorosłych — socjologia i życie [Adults' Questions — Sociology and Life]. *Znak* 1962 nr 5 s. 628—651.
214. Chylińska Kamila: Ludzie lubią mówić... (Społeczne podłoże popularności ankiet i wywiadów) [People Like to Talk. (Social Basis of the Popularity of Questionnaires and Interviews)]. *Życie Warszawy* 1964 nr 64 s. 5.
215. Csorba Helena: Zdrowie elementem kultury narodowej. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [Health — the Element of National Culture. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 47 s. 3.
216. Daruk Wacław: Dokumenty historycznej prawdy. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [Documents of Historical Truth. 50 Years of Polish

- Diary Phenomenon: a Discussion]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 48 s. 6.
217. (Dąbrowska Maria): Maria Dąbrowska o pamiętnikarstwie. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [Maria Dąbrowska on the Writing of Diaries. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 41 s. 3.
218. Doliński Józef: Sociologia a praktyka [Sociology and its Practical Use]. *Polityka* 1962 nr 23 s. 6.
219. Dyoniziak Ryszard: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [50 Years of Polish Diary Phenomenon]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 42 s. 3.
220. Dziabała Stefan: Nurt pamiętnikarstwa robotniczego. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [The Trend of Workers' Diaries. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 48 s. 6.
221. Gostkowski Zygmunt: Od ankietomanii do refleksji [From Questionnaire Survey Craze to Reflection]. *Polityka* 1964 nr 2 s. 3.
222. Grzelak Zdzisław: Socjolog na wsi [A Sociologist in the Country]. *Polityka* 1960 nr 40 s. 3.
223. Helsztyński Stanisław: U źródła. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [At the Source. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 45 s. 3, 7.
224. Jakubczak Franciszek: Nowe elementy metody pamiętnikarskiej. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [New Elements of the Diary Method. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. *Tygodnik Kulturalny* 1968 nr 46 s. 3, 7.
225. Krasucki Ludwik: Spór o socjologię [A Dispute About Sociology]. *Tygodnik Demokratyczny* 1962 nr 28 s. 1—2.

226. Krasucki Ludwik: Pamiętnikarstwo lat pokoju [Diaries of the Peace Years]. Trybuna Ludu 1964 nr 351 s. 6.
227. (Krzywicki Ludwik): Ludwik Krzywicki o pamiętnikarstwie. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [Ludwik Krzywicki on the Writing of Diaries. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. Tygodnik Kulturalny 1968 nr 46 s. 3, 7.
228. Kurek Jalu: Karta służby chłopskiego syna. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [The Card of Work of a Peasant's Son. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. Tygodnik Kulturalny 1968 nr 49 s. 3.
229. Lutyński Jan: Szansa dla biografii. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [The Chance for Biography. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. Tygodnik Kulturalny 1968 nr 51/52 s. 6.
230. Matus Barbara: Bez pamiętników nie ma historii. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [No History without Diaries. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. Tygodnik Kulturalny 1968 nr 47 s. 3.
231. Miernik Sylwester: Ja w sprawie „Polityki” (Sposoby przeprowadzania wywiadów) [I Am Concerned with „Polityka” [Politics] (Ways of Interviewing)]. Kamena 1962 nr 15 s. 10—12.
232. Moliński Bogdan: Socjologia rozumiejąca i rozumienie socjologii [Sociology which Understands and the Understanding of Sociology]. Kierunki 1968 nr 6 s. 1, 9.
233. Moliński Bogdan: Cztery cytaty i kilka refleksji aktualnych (nad polską socjologią) [Four Quotations and a Few Current Reflections]. Kierunki 1968 nr 20 s. 6.
234. Nietz Franciszek: Przeciw socjologicznej chałturze (Metoda wywiadu magnetofonicznego) [Against Sociological Pot-

- boilers—(The Method of Interviewing by Means of Tape Recording)]. Kierunki 1968 nr 9 s. 3.
235. Nowakowska Irena: Bronię badań [In Defence of Surveys]. Polityka 1962 nr 22 s. 11.
236. Nowakowski Stefan: O modzie na socjologię [About the Fashion for the Questionnaire Surveys]. Polityka 1962 nr 24 s. 11.
237. Ossowski Stanisław: W sprawie badań ankietowych [On Questionnaire Surveys]. Polityka 1962 nr 19 s. 3—4.
238. Sarapata Adam: Spór o ankietę czy o manię? [What Is the Dispute about: a Questionnaire Survey or a Craze?]. Polityka 1962 nr 25 s. 3.
239. Schaff Adam: Ankietomania, czyli o rozwoju polskiej socjologii [Questionnaire Survey Craze or on the Development of Polish Sociology]. Polityka 1962 nr 16 s. 1, 11.
240. Schaff Adam: Jeszcze raz o ankietomanii [Once More about Questionnaire Survey Craze]. Polityka 1962 nr 27 s. 1—2.
241. Schaff Adam: O badaniach empirycznych [On Empirical Research]. Polityka 1962 nr 28 s. 3.
242. Szczepański Jan: Jak obserwować i opisywać. Przykładowy kwestionariusz dla opisu świetlicy wiejskiej [How to Observe and Describe. An Example of a Questionnaire for the Description of a Village Club]. Wieś 1950 nr 3 s. 6.
243. Szczepański Jan: Jak obserwować i opisywać. (Monografia instytucji) [How to Observe and Describe. (A Monograph of an Institution)]. Wieś 1950 nr 2 s. 2—3.
244. Szczepański Jan: Socjologia a „fuszerka” socjologiczna [Sociology and Sociological „Bungle”]. Przegląd Kulturalny 1960 nr 18 s. 6.
245. Szczepański Jan: O ankietach, ankietomanii i kretynizmie matematycznym [On Questionnaire Surveys, Survey

Craze and Mathematical Idiocy]. Polityka 1962 nr 23 s. 6.

246. Szczepański Jan: Pamiętniki a wiedza o polskim społeczeństwie. Dyskusja: Pół wieku polskiego fenomenu pamiętnikarskiego [Diaries and the Knowledge of the Polish Society. 50 Years of Polish Diary Phenomenon: a Discussion]. Tygodnik Kulturalny 1968 nr 49 s. 3.
247. Tomaszewski Tadeusz: O czym można wiedzieć na podstawie ankiety [What Can Be Known from Questionnaire Surveys]. Polityka 1962 nr 21 s. 5.
248. Walendowska Maria: Socjologia nierozumiejąca, czyli o dydaktyce badań terenowych [The Sociology which Does not Understand i.e. about the Didactics of Field Work]. Kierunki 1968 nr 7 s. 1, 6 — 7.
249. Wallis Aleksander: O niebezpieczeństwie ankietowej mody [On the Danger of the Questionnaire Survey Craze]. Życie Warszawy 1959 nr 72 s. 4.
250. Wallis Aleksander: Błędy metody czy jej zastosowania? [Wrong Method or Wrong Application?]. Polityka 1962 nr 20 s. 3.
251. Wiatr Jerzy: Pokusy łatwego empiryzmu [The Temptation of Easy Empiricism]. Polityka 1962 nr 18 s. 5.
252. Zaborowski Zbigniew: Ostrożnie z ankietami [Do not Trust Interviews]. Walka Młodych 1958 nr 17 s. 2.

Резюме

Стефан Шосткевич

МОДЕЛЬНАЯ И ДЕЙСТВИТЕЛЬНАЯ СИТУАЦИЯ ОПРОСОВ, ПРОВОДИМЫХ ОБЩЕСТВЕННЫМИ АНКЕТЕРАМИ В МЕСТНОЙ СРЕДЕ

Статья посвящена методике опросов в представительных исследованиях. Главной темой работы является анализ способов поведения анкетеров при подборе респондентов (опрашиваемых лиц) в свете теоретических правил и методических директив.

Методы подбора респондентов в случае применения пробы quota (долевой) и правила проведения опросов были разработаны и проверены на опыте в западных странах, прежде всего в Соединенных Штатах. Одно из основных правил предполагает, что анкетер выступает перед респондентом исключительно в роли исследователя, представителя научно-исследовательского учреждения. Указанные методические правила были восприняты польскими социологами. Возникла проблема, приносят ли методы, разработанные в иных общественных и культурных условиях, положительные результаты также в польских условиях, а если приносят, то в какой степени.

Центр изучения общественного мнения и программных исследований при Польском Радио и Телевизии использует в исследовательской работе сеть работающих на общественных началах анкетеров, которые подбирают респондентов для опросов (применяя метод quota) в местах своего проживания. Методические указания для анкетеров основываются на „импортированных” образцах, приспособленных в известной степени к польским условиям. Между прочим смягчен принцип выступления анкетера перед респондентом исключительно в роли исследователя, не рекомендуется только проводить опросы среди членов семьи и близких знакомых анкетера.

Методологические исследования, проведенные среди анкетеров Центра изучения общественного мнения и программных исследований, результаты которых излагаются в статье, показали, что анкетерам, действующим в местах своего жительства, очень трудно выполнить условие взаимной анонимности респондента и анкетера. Была проведена типология форм контактов с респондентами, которая показала, что менее половины анкетеров, и то преимущественно в более крупных городах, придерживаются принципа анонимности. Анкетеры, проводящие иссле-